

Vogels ringen ten dienste van de vogelbescherming

Door B. J. Speek

Het lijkt met zichzelf in tegenspraak: vogels vangen en vogels beschermen. Toch is het waar, het vangen van vogels ten behoeve van het ringonderzoek kan rechtstreeks van belang zijn voor de vogelbescherming. We zullen dat hieronder toelichten met enkele voorbeelden.

Eerst in het kort iets over het ringen van vogels in ons land. Na Deens voorbeeld startten kort na 1900 de meeste Westeuropese landen met het ringen van in het wild levende vogels ter bestudering van de vogeltrek. Nederland begon hiermee in 1911. Het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden had hierbij de leiding. In 1958 nam het Vogeltrekstation de organisatie en administratie over en verhuisde in 1962 naar Arnhem. Van 1911-1973 werden in Nederland circa 2.700.000 vogels geringd, waarvan er ongeveer 75.000 werden teruggemeld. Het Vogeltrekstation heeft een 300-tal vrijwillige medewerkers, die per jaar ruim 200.000 vogels ringen. De administratieve staf te Arnhem bestaat uit 4 personen.

Als regel worden de terugmeldingen van de geringde vogels gebruikt voor wetenschappelijk onderzoek.

— Met behulp van in Nederland gevangen Spreeuwen, die in Zwitserland en Spanje geringd werden losgelaten, onderzocht dr. A. C. Perdeck (hoofd Vogeltrekstation) het verschil in oriëntatie tussen oude en jonge vogels.

— Doordat in enkele, landschappelijk verschillende, biotopen alle Koolmezen worden geringd en geregeld worden teruggevangen kan dr. J. H. van Balen een populatieonderzoek verrichten aan deze vogelsoort.

— Voor het samenstellen van 'Ein Atlas der Wiederrunde beringter Singvögel' door dr. G. Zink en voor het nieuwe 'Handbuch der Vögel Mitteleuropas' door dr. U. N. Glutz von Blotzheim worden geregeld de terugmeldingen van in Nederland geringde vogels geraadpleegd.

— Diverse biologen en biologische studenten, die bezig zijn met de studie van een bepaalde vogelsoort, raadplegen ons archief.

Behalve dat de terugmeldingen een middel zijn bij zuiver wetenschappelijk onderzoek, worden ze ook gebruikt voor allerlei praktische zaken:

— Onderzoekers, die tot taak hebben de spreekwenschade in kersenboomgaarden te bestrijden, doen met behulp van de 7000 terugmeldingen van geringde Spreeuwen een onderzoek naar de herkomst van de vogels, die de schade veroorzaken.

— Een medicus onderzocht het bloed van diverse soorten gevangen vogels op de aanwezigheid van een bepaald virus, dat gevaarlijk is voor mensen. De terugmeldingen van deze geringde vogels werden later bekeken om te weten te komen waar deze vogels, en dus ook het virus, vandaan kwamen.

— Het instituut, dat advies moet uitbrengen voor het openen, beperken of sluiten van de jacht op een bepaalde vogelsoort raadpleegt de terugmeldingen op het Vogeltrekstation.

Het onderzoek ten behoeve van de vogelbescherming:

— Ter bescherming van de ganzen, die in Nederland overwinteren,

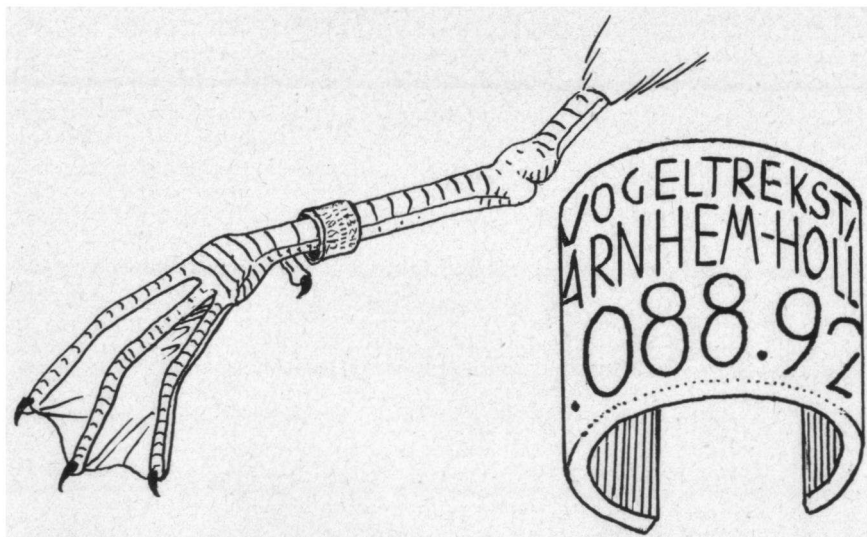
Kaartje van de verspreiding van de woonplaatsen van de medewerkers aan het ringonderzoek in Nederland naar de situatie per 1 juni 1973

Tekening: H. J. Lichtenbeld

- worden de terugmeldingen van de geringde exemplaren bestudeerd.
- Ter bescherming van de vogels tegen botsingen met hoogspanningsleidingen worden door diverse personen de terugmeldingen van vele vogelsoorten bekeken. Men kan hiermee vaststellen, dat vooral Wilde Eenden, Meerkoeten, Kieviten, Grutto's, Spreeuwen en zwanen het slachtoffer zijn. Waar een hoogspanningsleiding loopt langs het broed- of voedselgebied van een zeldzame vogelsoort, zoals de Purperreiger, wordt ook deze vogel het slachtoffer.
- De terugmeldingen geven tevens aan welke vogelsoorten als slachtoffer vallen van het verkeer. Ook is te onderzoeken in welke landen de jachtdruk hoog is.
- Bij vogelrampen, zoals met de 'Torrey Canyon' en in de moerassen

aan de monding van de Guadalquivir kunnen de geringde vogels aangeven uit welke populaties de slachtoffers afkomstig zijn.

- Bij de vergiftiging van de Grote Sterns in de Waddenzee, waarbij de kolonie terugliep van 30.000 broedparen in 1956 naar 650 in 1965, gebruikte prof. dr. J. H. Koeman de terugmeldingen van de geringde vogels bij zijn onderzoek.
- Recent onderzoek in Duitsland (Berthold) en in Nederland (Westra) toont aan, dat de Grasmussen en de Gekraagde Roodstaarten in aantallen achteruit gaan. Deze onderzoeken zijn gebaseerd op de aantallen geringde vogels en hun terugmeldingen.
- In Nederland zijn pogingen gedaan om o.m. Haviken en Raven als broedvogel in te voeren. Men ringt deze uitgezette dieren om te trachten hun verdere leven te kunnen volgen.

Poot van Kokmeeuw met ring

Tekening: Rein Stuurman

- Sedert 1969 voert drs. G. C. Boere op Vlieland een onderzoek uit over het belang van de Waddenzee voor het behoud van de steltlopers. Daartoe worden vele steltlopers gevangen, gemeten, gewogen. De vetgraad, de rui, de leeftijd en het geslacht worden bepaald. Ten slotte worden de vogels geringd vrij gelaten. Hoe plaatstrouw de vogels zijn bewees Boere reeds doordat hij 18 IJslandse Tureluurs terugving van de 500, die het Vogeltrekstation in 1964 ringde. Het merkwaardige hierbij is, dat de vogels werden teruggevangen op slechts enkele honderden meters afstand van de plaats waar ze jaren geleden werden gevangen.

Het Vogeltrekstation hoopt op deze wijze nog veel te kunnen bijdragen aan de bescherming van de vogels, die in veel gevallen onze hulp al zo hard nodig hebben.

- B. J. Speek. Chef Ringcentrale Vogeltrekstation, Kemperbergerweg 11, Arnhem